

PROFESOR FRAN JESENKO IN TRIGLAVSKI NARODNI PARK

VIKTOR PETKOVŠEK

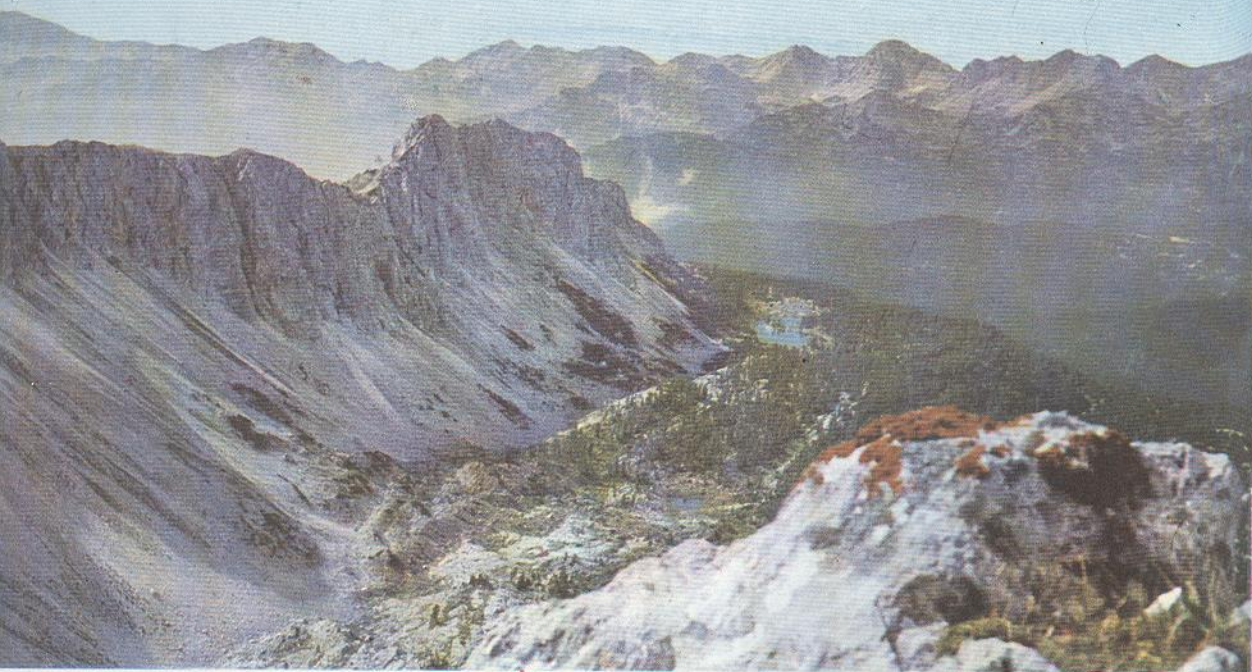
Profesor Fran Jesenko (sedi v ospredju) s svojimi takratnimi študenti (od leve † prof. D. Beg, prof. S. Baučer, prof. G. Tomažič in prof. France Planina) pri označevanju meje Triglavskega narodnega parka, dne 5. julija 1924. Foto France Planina

Med najbolj vnetimi zagovorniki in borci za uresničitev zamisli o parku v Dolini Triglavskih jezer je bil dr. Fran Jesenko (1875–1932), ki je leta 1920 postal redni profesor za botaniko na univerzi v Ljubljani.

Sprva so ta prizadevanja žela mnogo priznanja in so se kmalu pokazali prvi uspehi. Že leta 1924 je bila Dolina Triglavskih jezer razglašena za „Alpski varstveni park“, čeprav le za dobo 20 let. Profesor Jesenko se je z veliko vnemo vrgel na delo in v dneh 4. in 5. julija 1924 je s skupino svojih študentov (glej sliko) ob sodelovanju zastopnikov Slovenskega planinskega društva in gozdne uprave označil meje bodočega narodnega parka med Komarčo in Hribaricami na vzhodni in zahodni strani. Kmalu pa so se pokazali prvi temni oblaki nad sicer tako lepo in sončno Dolino Triglavskih jezer.

Profesor Fran Jesenko je 30. maja 1926 v dnevniku „Jutro“ spregovoril precej podrobno o ustanovitvi, pomenu in znamenitostih narodnega parka, obenem pa tudi o grenkih

Pogled z Velikega Špičja na greben med Kopico in Tičarico na vzhodni meji Doline Triglavskih jezer in na osrednji del Jezerske doline z Dvojnim jezerom in planinsko kočo. V ozadju venec Bohinjskih gora.

Foto Matjaž Kmecl

izkušnjah, ki jih je doživel v prvi vegetacijski sezoni na terenu. Takole je zapisal: „... Vsi domači, pa tudi mnogi tuji prirodoslovci in ljubitelji narave, ki so se zanimali za idejo alpskega varstvenega parka, so bili prepričani, da je s tem Triglavski narodni park rešena stvar.

Temu pa ni bilo tako. Češnjičani so v letu 1925 znova popasli planino Lopučnico in planino na Kalu in prignali so svojo živino celo prav do Koče pri Triglavskih jezerih. In navzlic temu, da je ministrstvo za šume in rude dekretiralo 60.000 Din za melioracijo planine Komna, se trudijo Češnjičani, še danes ohraniti pašo za 50 svojih krav na Lopučnici in na Kalu. Nazadnje so se sklicevali na planinski zakon, ki pravi, da je planinski svet le za pašo in da je vsaka trajna uporaba planin v kako drugo svrhu — prepovedana...

Vprašanje je torej še vedno odprto, ali bomo dobili naš od ministrstva za šume in rude nam dodeljeni park, ali bo pa vsled 50 češnjičanskih krav, ki so tri mesece v letu na planini, cela zadeva padla.“

Nekaj več kot leto dni kasneje (julija 1926) je bil Pavel Kunaver v Planinskem vestniku še bolj konkreten v članku „Naš prirodni park“, ki ga je zaključil: „Danes stojimo zopet v znamenju boja za park. Iz sladke zavesti, da je obstoj parka zagotovljen, nas je zbudila vest, da nam ga hočejo gotovi krogi s pomočjo zavitih paragrafov vzeti in izročiti živini. Naj se zganejo vsi... ki imajo smisel za naravo, da ubranijo naš lepi park pretečih materialistov.“

Ob tem času sem tudi sam spoznal Dolino Triglavskih jezer in prof. F. Jesenka ter od 1927 do 1931 poslušal njegova predavanja iz botanike. Bil je zanesenjak, ki ni popustil, če

se je ogrel za kako idejo. Živel je za svojo botaniko, za Triglavski narodni park in za ljubljanski Tivoli, na te stvari ni nikoli nehal misliti. Ob jutrih si ga že pred predavanjem ob 8. uri lahko videl pri zajtrku v kavarni Emoni, kjer sta pilila botanično besedo s profesorjem Janezom Plečnikom, reformatorjem slovenske medicinske terminologije.

V poletnem času smo vsako leto odhajali, včasih za ves mesec, k Triglavskim jezerom, kjer je najel profesor za študente lovsko bajto pri VI. jezeru. Vendar tu za lenuharjenje ni bilo časa, kajti že zgodaj zjutraj je pred kolibo krepko zadonela profesorjeva pesem budnica: „Zato pa rečem jaz, najlepša je mladost . . .“ Kmalu potem smo bili ob lepem vremenu že na poti proti Lepi Špici, Kanjavcu, Bogatinu, Lanževici ali Pršivcu in se pozno popoldne utrujeni in lačni vračali v „hišico Jesenkovo.“ Vedno smo morali opravljati tudi službo gorske straže, s posvečenih tal v narodnem parku izganjati živino in opozarjati nedisciplinirane turiste na določila o varstvu narave. Najbolj mučno pa je bilo, kadar je profesor odkril na mizah v planinski koči šopke zaščitenega cvetja ali v drvarnici nasekano vejevje ruševja. K sreči se to ni pogosto dogajalo, ker so oskrbniki koč našega profesorja in njegove navade že dobro poznali ter se pred presenečenji primerno varovali . . .

Povsem drugačni so bili večeri po opravljenem delu, kadar je bilo „varstveno“ ozračje čisto in vse v redu . . . Ob takih priložnostih si ne bi mogel želeti bolj duhovitega in prijetnega družabnika. Rad je bil v družbi s svojimi študenti in z njimi prepeval. Med nami so bili tedaj tudi dobri pevci, člani akademskega pevskega zbora († prof. dr. Maks Wraber, prof. Jože Lazar in Jaka Kavčič), ki so s svojim pevskim programom mnogokrat zasukali potek dogodkov v pravo smer. Profesor se je razgovoril tudi o svojem življenju in včasih mimogrede omenil ponesrečeno ženitev in ločitev. Navadno je pripoved zaključil resignirano, češ: „Kaj pa bi počela mrzla Švedinja z vročim Kranjcem!“

Vedno je imel pripravljen tudi nekakšen kviz, v katerem je spretno povezal predmete iz vsakdanje prakse, kot sta npr. miza in stol, s svojo stroko, to je z rastlinsko fiziologijo. Začelo se je z nedolžnim vprašanjem, ki ga je profesor zastavil sogovorniku v gostilni ali v vlaku: „Oče, iz česa je tale klop?“ Nato sta od lesa prešla na gozdno drevje in kmalu obtičala pri fotosintezi. Tak trenutek je potem profesor izkoristil in podal kratko predavanje o življenjskih zakonitostih v rastlinskem svetu. Čeprav je govoril poljudno, ga ljudje niso vedno prav razumeli. Tako mi je pravil prof. France Planina, da je bivši loški župan in gostilničar Josip Hafner, pri katerem je bil prof. Jesenko reden gost, potem ko za mizo ni bilo več glavnega predavatelja, na kratko povzel rezultate njegovih izvajanj in nove botanike, rekoč: „Po Jesenkovem bomo sedaj smreke kar u luft flancal!“

Če je pogovor nanesele na Komarčo, je vedno z navdušenjem govoril o njej in večkrat omenil kot višek lepega: „Pod teboj prepad, nad teboj pa *Iris cengialti* in modro nebo — to je Komarča.“

Kot vemo, je bila prav ta pot čez Komarčo v juliju 1932 zanj usodna. Otovorjen s težkim nahrbtnikom je omahnil v globino, si zlomil hrbtenico in se tri dni pozneje, 14. julija 1932, za vedno poslovil od narodnega parka in svojih študentov.

Po Jesenkovi smrti ni bilo nikogar, ki bi se bil s tolikšno vnemo bojeval za praktično izvajanje predpisov na papirnatih predlogih, prošnjah in odločbah. Kmetje sicer niso imeli pravice do paše, a se za to niso brigali. Menda so imeli služnostno pravico napajati živino v VI. Triglavskem jezeru. Zato so ob ponedeljskih množično gnali živino iz Ovčarije in Lopučnice k Jezerom ter jo konec tedna dobro „napojeno“ in sito odgnali na obe planini. Stanje se je slabšalo in vse do začetka druge svetovne vojne so turisti po stezicah med Hribaricami in Komarčo gazili po kravjekih in nemoteno uničevali planinsko cvetje. ■